

Antonio
Vivaldi

Michael
Talbot

VYŠEHRAĐ

Kniha vychází
v roce 80. výročí založení
nakladatelství Vyšehrad
|1934–2014|

Vyobrazení na přebalu:
Houslista (Antonio Vivaldi?)
olejomalba anonymního autora
Liceo Musicale, Bologna

Vyobrazení na straně 4:
Podobizna Vivaldiho
Liverpool University Library

Copyright © Michael Talbot 1984, 1993, 2000
„Vivaldi (Master Musician Series)“
was originally published in English in 2000
This translation is published by arrangement
with Oxford University Press
Translation © Kateřina Novotná, 2014
Odborná revize: Václav Kapsa
Revize italských výrazů a reálií: Jiří Špaček

ISBN: 978-80-7429-389-4

OBSAH

Předmluva	9
Předmluva k vydání z roku 1993	10
1. Cesta ke znovuobjevení	13
2. Benátky	23
3. Zrzavý páter	39
4. Léta na cestách	63
5. Vivaldiho hudební styl	95
6. Instrumentální hudba	117
Sonáty	117
Koncerty	129
7. Vokální hudba	155
Kantáty	161
Serenaty	163
Opery	165
Církevní vokální hudba	176
Dodatky k vydání z roku 1993	187
Doslov (<i>Václav Kapsa</i>)	199
Příloha A – Chronologická tabulka	210
Příloha B – Katalog díla	216
Příloha C – Osobnosti	241
Příloha D – Bibliografie	249
Rejstřík Vivaldiho děl	258
Všeobecný rejstřík	262

PŘEDMLUVA

Rostoucí uznání, kterého se Vivaldimu v minulých desetiletích dostalo, zároveň podpořilo další badatelské úsilí, věnované Vivaldiho životu a dílu. Díky tomu máme dnes k dispozici informace, které byly v dobách průkopnických studií nedostupné. Pryč jsou časy, kdy byl Vivaldi považován především za skladatele koncertů; nyní ho musíme přijímat jako významného tvůrce v mnoha hudebních oblastech: komponoval hudbu vokální i instrumentální, církevní i světskou.

S vděčností musím ocenit pomoc některých hudebníků, badatelů a knihovníků, z nichž bych rád uvedl jmenovitě Erika Crosse, Jeana-Pierra Demoulina, Eleanoru Selfridge-Fieldovou, Anthonyho Hickse, Wofganga Reicha a Reinharda Strohma. Všestrannou pomoc mi poskytla i univerzita v Liverpoolu a především zaměstnanci zdejší univerzitní knihovny.

Notové ukázky č. 1–3, 8–11 a 18–32 v textu byly použity s laskavým svolením Národní knihovny v Turínu [Biblioteca Nazionale di Torino], č. 13 se svolením Saské zemské knihovny v Drážďanech [Sächsische Landesbibliothek – Staats- und Universitätsbibliothek] a č. 7 a 15 se svolením Městské knihovny v Manchesteru [Manchester Public Libraries].

Za pomoc při provádění nezbytných změn děkuji své redaktorce Julii Kellermanové.

V Liverpoolu 1984

Michael Talbot

PŘEDMLUVA K VYDÁNÍ Z ROKU 1993

Od prvního vydání knihy v roce 1978 je to už počtvrté, kdy mám příležitost *Vivaldiho* přepracovat. Vždycky jsem měl možnost provést určité množství úprav, pozměnění a dodatků, nikdy jsem ale – v případě anglického vydání – nemohl připravit novou verzi textu bez nutnosti dodržet původní stránkování. Tentokrát žádná taková omezení neexistují a já mohu text prakticky libovolně upravit.

Otázkou však zůstává, jak dalece si doopravdy přeji změnit výpověď, která, tak říkajíc, po patnáct let veřejně „reprezentovala“ můj názor na *Vivaldiho*. Mám ji celou přepracovat a donutit každého, kdo se na knihu odvolá, k nepříjemné povinnosti pokaždé upřesnit, o kterém vydání hovoří? Měl bych se zřeknout svých dřívějších formulací jen proto, že jsem posléze změnil stanovisko nebo protože jsem získal nové informace?

Na druhou stranu nemohu nechat neopravené zřejmé faktické chyby nebo mylné úsudky, jako bych o nich stále nevěděl. I čtenář má právo poznat *Vivaldiho* tak, jak ho vidí devadesátá léta 20. století, a nikoli léta sedmdesátá.

Dilema jsem vyřešil následovně. Sedm původních kapitol (podle brožovaného vydání z roku 1984 vydaného v nakladatelství Dent) jsem opravil a revidoval. Doplnil jsem je dodatky, které rozšiřují nebo blíže vymezují tvrzení obsažená v původních kapitolách. Tato dodatečná diskuse v plné šíři přijímá výdobytky mimořádného badatelského zájmu o *Vivaldiho*, který vyvolaly oslavy třisetletého výročí jeho narození roku 1978 a který nevykazuje žádné známky útlumu. U každého dodatku uvádím číslo stránky, odkazující čtenáře zpět na konkrétní místo v původním textu (označené hvězdičkou), k němuž se vztahuje. Tak byla v co nejvyšší míře zachována integrita původní koncepce knihy. V posledních patnácti letech se objevilo nepřehledné množství odborné literatury o *Vivaldim*, a je proto nesnadnou, nicméně nezbytnou povinností při práci s nejnovějšími informacemi a v argumentaci na nich založené pečlivě volit. Já jsem naštěstí neměl žádný důvod zásadně měnit celkový pohled na skladatele, který jsem si udělal při práci na první verzi knihy.

Přepracoval jsem všechny přílohy, ale odolal jsem pokušení provést v nich radikální úpravy. Nejvýznamnější změny jsou v příloze B (Katalog díla),

kterou jsem celou aktualizoval s ohledem na nové poznatky, a v příloze C (Osobnosti), kterou jsem rozšířil o dvacet nových položek.

Mimořádně zavázán jsem Polly Fallowsové za odborné rady při přepracování textu. Nové vydání věnuji Carlovi Vitalimu, který pro mě po léta získával cenné údaje, upozorňoval mě na ně a dodával mi elán, a osobně rovněž přispěl k obohacení odborných vědomostí o Vivaldim.

V Liverpoolu 1992

M. T.

3. Zrzavý páter

Příjmení Vivaldi je doloženo od 12. století. Jakýsi Guglielmo Vivaldi z Taggie u San Rema byl v roce 1165 správcem Sicílie a janovští bratři Guido a Ugolino Vivaldiové byli účastníky nešťastné výpravy vedené Tedisiem Doriou, která při hledání námořní cesty do Indie v roce 1291 záhadně zmizela někde poblíž Maroka. Příslušníci rodiny Vivaldi patřili už od 15. století k významným Janovanům a dali Janovské republice senátory, vyslance, generála a dokonce i dóžete (Gerolamo Vivaldi, 1559–1561). Janovský exulant Bernardo Vivaldi našel na začátku 16. století útočiště v Savoně a založil zde rodovou větev, která se údajně rychle rozrostla a rozšířila po celé Itálii. Příjmení Vivaldi dnes není typické pro žádnou konkrétní oblast, nicméně právě v Benátkách je kupodivu velice vzácné.

Skladatelův dědeček, Agostino Vivaldi, byl krejčím v Bescii, městě v tehdejší Benátsku, proslulém svými houslaři.¹ Se svou ženou Margaritou měli dva syny, Agostina mladšího a Giovanniho Battistu (Giambattistu). Po smrti Agostina staršího, někdy kolem roku 1665, se rodina přestěhovala do Benátek. I když se obecně předpokládá, že Giovanni Battista se narodil v Bescii asi v roce 1655, na seznamu členů benátského cechu instrumentalistů (*Arte de sonadori*) s datem 20. června 1727 je uveden věk 70 let.² Pokud – a to je možné – máme tento údaj považovat za přesný, pak se Giovanni Battista musel narodit někdy mezi 21. červnem 1656 a 20. červnem 1657.

V potvrzení o způsobilosti k manželství s datem 6. června 1676 je bydliště Giovanniho Battisty uvedeno jako „nelli forni in contrà di S. Martin“ (v pekárně ve farnosti sv. Martina).³ Bez ohledu na konotace spojené s touto

¹ První důkladné pátrání v archivech po Vivaldihovi předcích a příbuzných provedl Eric Paul. Krátce před svou smrtí předložil své poznatky v referátu, předneseném na 1. mezinárodním kolokviu věnovaném Vivaldimu, které se konalo 16. prosince 1963 v Bruselu. Úplný text příspěvku se nedochoval, nicméně něco z jeho obsahu je shrnuto in: *Vivaldiana I.*, Bruxelles 1969, s. 159. V nedávných letech se zkoumání Vivaldihovy rodiny věnoval především Gastone Vio, jehož některé články jsou citovány v Příloze D a na jiných místech knihy.

² ASV, Milizia da Mar, Busta 553, fasc. „Sonadori“; viz Eleanor Selfridge-Field, „Annotated Membership Lists of the Venetian Instrumentalists' Guild 1672–1727“, *R. M. A. Research Chronicle* 9 (1971), s. 48.

³ Benátky, kostel S. Giovanni in Bragora, Registro di stato libero; prepis in: Giazotto, op. cit., s. 14 a 32. Farnost sv. Martina se nachází mezi Zbrojnicí (Arsenalem) a Riva degli Schiavoni.

adresou víme, že Giovanni Battista byl lazebník a jeho nevěsta, Camilla Calicchio, dcera krejčího. Svatba se konala 11. června 1676.⁴

O rok později je v Antoniově křestním listu u Giovanniho Battisty v kolonce povolání uvedeno *sonador* („instrumentalista“). Muzikant to byl jistě skvělý, protože 23. dubna 1685 (v den Legrenziho jmenování vrchním kapelníkem) byl přijat jako houslista do orchestru basiliky sv. Marka.⁵ Původní roční plat ve výši 15 dukátů mu byl 21. srpna 1689 zvýšen na 25 dukátů, vzhledem k „významnému rozšíření povinností spojených s hrou na nástroje a varhany“.⁶ Jelikož jeho dva kolegové, houslista Lorenzo Novelloni a violoncellista Bernardo Cortella, dostali rovněž přidáno, a ve stejné výši, patřila k novým povinnostem Giovanniho Battisty patrně i hra v triu nebo (v orchestrálních skladbách) v *concertinu*.

Podstatné je, že v prvním angažmá působil pod jménem „Gio Baptista Rossi“. Z mnoha pramenů víme, a i Goldoni píše, že pro ty, kdo skladatele neznali příjmením, byl abbé Vivaldi (Antonio) pro typickou barvu svých vlasů zván „Žrzavým páterem“ (*il Prete Rosso*) nebo zkrátka „Žrzkem“.⁷ Očividně dědičný rys. Vzhledem k této vžitě přezdívce můžeme docela dobře spekulovat, zdali ten Giambattista Rossi, který složil hudbu k opeře *La fedeltà sfortunata*, provedené v roce 1688 neznámým divadlem, dost možná v Benátkách, nebyl Vivaldi starší.⁸ Jak uvidíme, přinejmenším v opeře účinkoval.

V roce 1685 patřil k zakládajícím členům nezávislého spolku hudebníků Sovvegno di Santa Cecilia, jehož vůdčím duchem byl jeho spolufarník Giandomenico Partenio, *vice-maestro* u sv. Marka, a v němž působil i Legrenzi. V letech 1689–1693 zastával místo *maestra di strumenti* v Ospedale dei Mendicanti, podobné tomu, jaké měl později jeho syn v Ospedale della Pietà. Na jeho schopnostech houslisty se zřejmě projevil postupující věk, protože v *Guida de' forestieri*, jakémsi „průvodci“ cizinců po Benátkách z roku 1713, který vydával Vincenzo Coronelli, je zmíněn spolu se svým tehdy již slavnějším synem jako *jeden z předních místních virtuosů ve hře na tento nástroj*.

⁴ Kostel S. Giovanni in Bragora, Matrimoni, Reg. 1664–1691, fol. 73; přepis in: Gastone Vio, „Antonio Vivaldi prete“, *Informazioni e studi vivaldiani* 1 (1980), s. 83.

⁵ ASV, Procuratia de Supra, Reg. 148, fol. 59v; přepis in: Giazotto, op. cit., s. 96.

⁶ Tamtéž, Reg. 147, fol. 288v; cituje Eleanor Selfridge-Fieldová, *Venetian Instrumental Music from Gabrieli to Vivaldi*, Oxford 1975, s. 219.

⁷ *Commedie*, sv. 13, s. 11.

⁸ Viz Livio Niso Galvani, *I teatri musicali di Venezia nel secolo xviii, 1637–1700*, Milano 1879; faks. reprint, Firenze 1969, s. 166.

Ve svých sedmdesáti letech, 30. září 1729, oficiálně požádal správu basiliky sv. Marka o uvolnění (na jeden rok) z povinností spojených s dóžecí kaplí, aby mohl doprovázet syna (nepochybně Antonia) do Německa.⁹ A protože Francesco Negri, jmenovaný jeho zástupcem, působil na tomto místě přes dvacet let, kdežto Giovanni Battista se ze záznamů *cappelly* úplně vytratil, můžeme předpokládat, že angažmá mu už nebylo obnoveno a že dožil v ústraní až do své smrti 14. května 1736.*

Určitě víme, že z manželství Giovanniho Battisty a Camilly Vivaldiových vzešlo osm dětí: Antonio Lucio (4. března 1678), Margarita Gabriela (18. července 1680), Cecilia Maria (11. ledna 1683), Bonaventura Tomaso (7. března 1685), Zanetta (Gianetta) Anna (1. listopadu 1687), Francesco Gaetano (9. ledna 1690), Giuseppe (4. dubna 1692), Iseppo (Giuseppe) Santo (11. dubna 1697).¹⁰ Zdá se, že povolání hudebníka si zvolil pouze Antonio (a navíc, na to nezapomínejme, po ukončení kněžského studia), nicméně jeho dva synovci, Pietro Mauro a Carlo Vivaldi, synové jeho sourozenců Cecilie a Franceska, byli oba opisovači hudebních partitur.* Bonaventura se v roce 1718 oženil a odešel z Benátek kamsi na venkov.¹¹ Francesco se stal lazebníkem a parukářem jako kdysi jeho otec. Nejstarší dochovaná zmínka o něm pravděpodobně pochází z pamětní knihy Pietra Gradeniga, uložené v Museo Correr, kde se praví, že „mladý parukář Francesco Vivaldi, bratr úctyhodného dona Antonia, houslisty“, se pohoršlivě choval k šlechtici Antoniovi Soranzovi, pročež byl vyhoštěn z Benátek.¹² V roce 1727 už byl očividně zpátky a jeho jméno se objevuje na listině, která uděluje konsorcium, pověřenému novým vydlážděním *piazzy* San Marco, povolení skládat náklad na Riva degli Schiavoni.¹³ Později se dal na podnikání ve vydavatelské branži; jeho žádost s datem 18. prosince 1730, předložená *riformatori*, byla 15. ledna 1731 kladně vyřízena.¹⁴ V úředním soupisu lazebníků žijících v *sestiere* Cannaregio (jedna ze šesti městských čtvrtí, na které byly Benátky rozděleny), s datem 18. července 1732, je Francesco uveden jako „mistr lazebník“.¹⁵

⁹ ASV, Procuratia de Supra, Reg. 153, fol. 117v. Že Giovanni Battista uvedl „Německo“, ačkoli měli namířeno do Čech, nebylo nepřesné, vzhledem k tomu, že české země byly součástí rakouské monarchie.

¹⁰ Poprvé uvedeni s určitými chybami a nepřesnostmi in: „Pedigree of A. L. Vivaldi“ (genealogická tabulka Erika Paula), *Vivaldiana* I., s. 116.

¹¹ Giazotto, op. cit., s. 236.

¹² Ms. Gradenigo 200, IV, fol. 77v.

¹³ Giazotto, op. cit., s. 234.

¹⁴ Loc. cit.

¹⁵ ASV, Milizia da Mar, Busta 58.

Ačkoli Eric Paul, jemuž vděčíme za mnoho poznatků o sourozencích skladatele, uzavírá tím, že jakýsi Iseppo (Giuseppe) Vivaldi, odsouzený 18. května 1729 k pěti letům vyhnanství za to, že způsobil zranění hokynářskému příručímu Giacomovi Crespanovi, není v přímém vztahu k ostatním Vivaldiům, fakta hovoří o opaku.¹⁶ Není známo, že by provozoval nějakou živnost či profesi, a je docela možné, že žil z milodarů rodiny.*

Než Eric Paul v roce 1962 objevil křestní matriku s datem Antoniova narození, museli se badatelé spoléhat na Pincherleho kvalifikovaný odhad, který je stanovil o patnáct let dříve vůči datu, kdy mu byla udělena tonzura (1693), nebo si vystačit s přibližným odhadem, kterým obvykle byl rok 1675. V křestní matrice stojí:

6. květen 1678. Antonio Lucio, syn signora Giovanniho Battisty Vivaldiho, syna zesnulého Agustina, instrumentalisty, a jeho ženy Camilly Calicchio, dcery zesnulého Camilla, narozený 4. března tohoto roku a z důvodu ohrožení života pokřtěný doma porodní bábou, madame Margaritou Veronese, byl dnes přinesen do kostela a přijal ode mne, Giacoma Fornacieriho, kněze farnosti, exorcismy a pomazání svatým olejem, přičemž jej držel signor Antonio Veccelio, syn zesnulého Gerolema, lékárníka „U Dózy“ v těžce farnosti.¹⁷

Co bylo toto *pericolo di morte*? Okamžitě se nám vybaví, že Vivaldi byl po celý život „slabý na plíce“. V dopise ze 16. listopadu 1737, adresovaném svému ferrarskému mecenáši hraběti Guidu Bentivogliovi d’Aragona, píše: „Nesloužil jsem mši pětadvacet let a už nikdy ji sloužit nebudu – ne z nějakého zákazu či nařízení – ať se to, prosím, dozví Jeho Excelence [kardinál Ruffo, legát ve Ferrare] –, ale z vlastní vůle, kvůli zdravotním potížím, kterými od narození trpím a které mě sužují.“ A dále: „Právě proto se téměř stále zdržuji doma a vycházím toliko v gondole nebo v drožce, jelikož mi

¹⁶ Případ je dokumentován v ASV, Avogaria di Comun, Busta 4260/110, Miscellanea Penal, processo 1, fol. 1–11. Gastone Vio, „Una nuova abitazione di Vivaldi a Venezia“, *Informazioni e studi vivaldiani* 3 (1982), s. 61, píše, že Iseppo v roce 1723 obdržel formální souhlas pro kněžské svěcení (ASV, Notarile Atti, Reg. 3604, 1723, fol. 186), ale akt zřejmě nebyl vykonán.

¹⁷ Benátky, kostel S. Giovanni in Bragora, Libro de’ batesimi; přepis in: Giazotto, op. cit., s. 33, a *Vivaldiana* I., s. 116: „Adi 6 Maggio 1678. Antonio Lucio figliolo del Sig.^{te} Gio: Bařta q. Agustin Viualdi Sonador et della Sig.^{ra} Camilla figliola del q Camillo Calicchio sus Cons.^{te} nato li 4 marzo ult.^o caduto, qual hebbe L’acqua in casa p pericolo di morte dalla Comare allev.^{ce} mad.^{ma} Margarita Veronese, hoggi fù portato alla chiesa riceuè gl’essorcismi, et ogli ss.^{ti} da me Giacomo Fornacieri Piouano à quali lo tene il Sig.^{te} Antonio q Gerolemo Veccelio specier all’insegna del Dose in Contrà.“

v chůzi brání můj plicní neduh neboli sevřený hrudník.“¹⁸ Této *strettezza di petto* se obvykle říká astma. Remo Giazotto však nabízí další možnou příčinu úzkosti – slabé zemětřesení, které údajně mělo otrástit Benátkami v den Antoniova narození.^{19*}

Mladý Antonio se učil hře na housle u svého otce a – můžeme-li věřit výpovědi benátského dějepisce 19. století Franceska Caffiho, který měl tuto informaci z neznámého pramene – příležitostně hrával v kapele u sv. Marka jako houslista „navíc“ nebo jako náhradník za Giovanniho Battistu.^{20*} Obezřetněji je třeba přistupovat k neustále opakovanému tvrzení, že bral lekce kompozice u Legrenziho. Pouhá přítomnost starého a mladého talentu v jednom městě až příliš často vyvolává dohady o vztahu učitele a žáka, jako by nadání nutně předpokládalo jistý druh apoštolského následnictví. I když Legrenzi údajně učil Albinoniho, Bassaniho, Biffiho, C. F. Pollarola, F. Gaspariniho, Lottiho, Varischina a M. A. Gaspariniho, potvrzeno to je pouze u posledních tří.²¹ Na rozdíl od většiny ostatních neměl Vivaldi, v době Legrenziho smrti teprve dvanáctiletý, tolik příležitostí.

Antoniově se pravděpodobně dostalo i jistého vzdělání ve hře na cembalo, protože jakýsi Giovanni Gilli ve svém hlášení pro *inquisitori*, které se týkalo hostiny uspořádané španělským vyslancem v Benátkách u příležitosti svatby infanta Filipa s princeznou Marií Luisou Alžbětou Francouzskou 26. srpna 1739, líčí, jak abbé Vivaldi, usazen u cembala, řídil hudebníky doprovázející zpěvačku Annu Girò (o níž si řekneme více později).^{22*}

Že on, nejstarší syn, byl veden ke kněžskému povolání, které nabízelo naději na jistý společenský vzestup, odpovídalo jeho skromnému původu (v majetnějších rodinách býval obvykle vysvěcen na kněze mladší syn). Nenavštěvoval hlavní seminář v San Cipriano di Murano, a vzdělání získal ve *scuole sestierali* při kostelech San Giovanni in Oleo a San Geminiano. Jeho cestu ke kněžskému svěcení můžeme rozepsat takto:²³

¹⁸ Přepis in: Stefani, op. cit., s. 21n. Kde se dopis nyní nachází, není známo.

¹⁹ Op. cit., s. 12.

²⁰ *Storia della musica teatrale in Venezia* (rukopisné poznámky, asi 1850). Benátky, Biblioteca Nazionale Marciana, Cod. It. IV-747 (= 10465), fol. 310r. Oddíl pojednávající o Vivaldim (fol. 310r–315r) je psán rukou Caffiho dcery Amalie.

²¹ Viz Ursula Kirkendale, *Antonio Caldara: sein Leben und seine venezianisch-römischen Oratorien*, Graz – Köln 1966, s. 23.

²² ASV, Inquisitori di Stato, Busta 604; přepis in: Giazotto, op. cit., s. 308n.

²³ Benátky, Archivio Patriarcale, Registro sacre ordinazioni, anni 1688–1706, fol. 129n, 131, 163n, 205nn, 314, 380n, 463n; výňatky citovány in: Giazotto, op. cit., proti s. 48 a 49 a transkribovány na s. 397n.

tonzura	18. září 1693
<i>nižší svěcení</i>	
ostiář	19. září 1693
lektor	21. září 1694
exorcista	25. prosince 1695
akolyta	21. září 1696
<i>vyšší svěcení</i>	
podjáhen	4. dubna 1699
jáhen	18. září 1700
kněz	23. března 1703

Pokud bereme vážně to, co Vivaldi tvrdí v dopise Bentivogliovi citovaném výše, že totiž nesloužil mši pětadvacet let, pak by tento obřad vykonal naposledy v roce 1712. Z věty, která se nachází mezi dvěma již zmíněnými, nicméně vyplývá, že to mohlo být i mnohem dříve: „Mše jsem sloužil hned po vysvěcení na kněze, rok nebo o něco déle, a pak jsem toho nechal, jelikož jsem byl nucen třikrát odejít od oltáře kvůli stejným potížím.“ A v tom možná spočívá jádro historiky, kterou zmiňuje hrabě Orloff: Nezůstalo bez povšimnutí, že Vivaldi ukončil mši předčasně, a nějaký příslušník shromáždění k tomu přidal vlastní barvitý komentář. O pár řádek dále Vivaldi pokračuje v ospravedlňování: „Ihned po jídle se obvykle mohu pohybovat [*andare*], ale ne pěšky; a to je právě důvod, proč nesloužím mše.“ Vhodná záminka (aby měl více času cvičit – a provozovat hudbu), nebo upřímná omluva? Pravděpodobně od obojího trochu.*

Jeho spojení s Ospedale della Pietà lze vysledovat až k rozhodnutí, projednávanému jejími správci 12. srpna 1703. Toho, kdo čte mezi řádky, okamžitě napadne, že Francesco Gasparini, sotva dva roky v úřadu *maestra di coro*, chtěl zvýšit úroveň hry na smyčcové nástroje a upevnit – nebo dokonce zahájit – výuku hry na nástroje dechové.

Noví učitelé hudby

V zájmu soustavného zvyšování úrovně orchestru [coro] a stále preciznějšího provedení, a v souladu s přáním signora Gaspariniho bylo rozhodnuto, že učitelé hry na violu, housle a hoboj budou z úředního pověření odpovědni za hudební výuku [deputati sopra il coro], s náležitým platem, který pro tuto úctyhodnou instituci nebude znamenat přílišný výdaj, a že jejich služby potrvají tak dlouho, jak bude shledáno nutným, přičemž jejich povinnosti budou stanoveny tímto shromážděním [kolegiem správců].

<i>pro usnesení</i>	8	} <i>schváleno</i> ²⁴
<i>proti</i>	2	
<i>hlasování se zdrželi</i>	1	

Že Vivaldi krátce poté dostal angažmá, vyplývá z posloupnosti výplat – první s datem 17. března 1704 –, zaznamenaných v jedné z účetních knih sirotčince.²⁵ Ze seznamu částek zapsaných po jednotlivých položkách, které obdržel „d. [don] Antonio Vivaldi, maestro di choro“ (plné znění jeho titulu bylo *maestro di violino di c[h]oro*) vidíme, že 30 dukátů, které mu byly k tomuto datu vyplaceny, představovalo jeho šestměsíční plat, únorem 1704 konče. Následné platby 3. května (20 dukátů), 27. června (30 dukátů), 4. srpna (20 dukátů), 3. října (20 dukátů), 13. prosince (20 dukátů) a 13. února 1705 (20 dukátů) jsou v jednom důležitém ohledu matoucí: ačkoli vyplacený obnos (tam, kde je uveden) činí až na jedinou výjimku 5 dukátů za měsíc,²⁶ hrubý plat 130 dukátů celkem za toto období odpovídá práci šestadvaceti měsíců, což není možné ani v případě, že by dostával výplatu předem.

Když nebudeme brát v úvahu případné duplicitní položky nebo chybný opis, kterého se mohl dopustit Pincherle, od něhož jsme údaje převzali,²⁷ zbývá ještě možnost, že přinejmenším část těchto peněz představoval příplatek ke mzdě, který správci přiznali Vivaldimu 17. srpna 1704:

Jelikož úsilí, které don Antonio Vivaldi vynakládá jakožto učitel houslové hry našich dívek, přináší ovoce, a jelikož rovněž ochotně poskytuje rady při výuce violy inglese, což Jejich excelence [správci] považují za součást jeho povinností, bylo rozhodnuto, že jeho základní plat bude z důvodu výuky na violu inglese zvýšen o 40 dukátů, tedy celkem na 100 dukátů ročně, jakožto povzbuzení k plnění úkolů a k většímu užítku oněch dívek.

<i>pro</i>	9	} <i>schváleno</i> ²⁸
<i>proti</i>	1	

²⁴ ASV, Osp., Busta 688 (G), fol. 102v; citováno in: Giazotto, op. cit., s. 352. Ve Vivaldiho době výraz *viola*, pokud nebyl použit v obecném významu pro nástroj příbuzný houslím, obvykle označoval violoncello; moderní viola byla známa buď jako *violetta*, nebo (podle její úlohy v rámci hudebního tělesa) jako *alto viola* nebo *tenore viola*.

²⁵ Tamtéž. Reg. 999, fol. 316, a Busta 698, fol. 3.

²⁶ 20 dukátů vyplacených 4. srpna odpovídalo tříměsíční práci.

²⁷ *Antonio Vivaldi et la musique instrumentale*, sv. 1, s. 292n.

²⁸ ASV, Osp., Busta 688, fol. 128v; citováno in: Giazotto, op. cit., s. 352. O skupině hudebních nástrojů obecně označované jako *viole all'inglese* bude pojednáno na s. 145n.

Čtvrtletní plat 25 dukátů, který Vivaldi pobíral v roce 1706/7, potvrzuje, že tato nová mzda spolu s povinnostmi s ní spojenými zůstala v platnosti.²⁹ Ve svém hlavním pracovním úvazku nyní vydělával toliko polovinu částky vyplácené hudebnímu řediteli Ospedale della Pietà, nicméně měl už čtyřikrát vyšší plat než jeho otec.

K jeho dalším povinnostem patřilo nakupování nástrojů pro orchestr: houslí v roce 1704, dalších houslí a čtyř *viole* (různých velikostí?) v roce 1705, houslového smyčce pro jistou Maddalenu Rossa v roce 1706, houslí a violoncella v roce 1708 a strun k *viole d'amore* v roce 1708 a v lednu 1709.³⁰ Velice pravděpodobně byl také neoficiálním *maestrem de' concerti*, řídil vystoupení orchestru (v němž rovněž spoluúčinkoval) a skládal instrumentální hudbu pro soukromé i veřejné příležitosti.

Jeho první tištěné skladby, cyklus triových sonát, vydal Giuseppe Sala v roce 1705 nebo o něco dříve. Donedávna se vědělo pouze o „pirátském“ vydání Estienna Rogera z roku 1715, nicméně jeden part prvních houslí z italského vydání se dochoval v knihovně benátské konzervatoře. Triová sonáta byla v Itálii stále nejoblíbenější instrumentální žánr, i když už začínala povolna ustupovat sonátě sólové a koncertu, a byla obecně považována za prubírský kámen skladatelových schopností; Corelliho čtyři slavné sbírky byly jak vzorem, tak měřítkem dokonalosti. Není tedy divu, že nastupující skladatelé Vivaldiho generace, pánové jako Gentili, Albinoni a Caldara, si za svůj tištěný debut téměř vždycky zvolili soubor triových sonát.

Op. 1 byl dedikován hraběti jménem Annibale Gambaro, významnému šlechtici z Brescie. Vivaldiho málo známá dedikace si zaslouží ocitovat v plném znění:

Moje oddanost, prahnoucí, aby se o ní Vaše Excelence dozvěděla, si protrpěla muka touhy. Přiznávám, že jsem mnohokrát potlačil své nadšení, vědom si Vašich zásluh a v pochybnostech o vlastním talentu, avšak nejsa schopen déle krotit svou nedočkavost, považoval jsem za správné zbavit ji jejího soužení, neboť co bylo dříve toliko slabostí, stalo se nutností. Když jsem zvažoval, zdali mám věnovat Vaší Excelenci první plody svého ubohého úsilí v podobě těchto sonát, uvědomil jsem si, že už není v mé moci to neudělat. Vaše výsostná přednostní práva vedla můj úsudek a odměnila moje rozhodnutí velkomyslností Maecenata. Nežtratím se v nekonečném moři slavných činů, jež věncí Váš nejuznešenější a nadmíru výteč-

²⁹ Viz Pincherle, *Antonio Vivaldi et la musique instrumentale*, sv. 1, s. 293.

³⁰ Pincherle, loc. cit.; Denis Arnold, „Instruments and Instrumental Teaching in the Early Italian Conservatoires“, *The Galpin Society Journal* 18 (1965), s. 76n.

ný rod, protože bych pro jejich nesmírnou velikost a početnost už nenalezl cestu zpátky. S vědomím toho, že mě šlechtí toliko moje slabost, hledám oporu ve vlivném muži, který nejenže by mě ochránil před jazyky Aristarchů [puntičkářů, pojmenovaných po gramatikovi 2. století před Kristem] a pod jehož křídly by moje náročná práce – možná očerňovaná kritiky, kteří dnes s oblibou dávají najevo svou netrpělivost – našla bezpečný úkryt, ale kde bych také mohl tvořit tyto skvělé harmonie, které Vaší Excelenci pokorně věnuji. Necht' Vaše urozená šlechtnost ráčí přijmout jako zdvořilou poklonu tyto první, velice skromné plody mého úsilí, a poctí mě svolením zůstat v úctě

*tím nejponížejším, nejoddanějším
a nejposlušnějším služebníkem Vaší Excelence*

don Antonio Vivaldi

Stačí porovnat tuto dedikaci s většinou těch, které psali jeho současníci, a uvědomíme si, jak naprosto běžný její tón i volba slov jsou.³¹ Jak skladatel omlouvá vlastní nedostatky, to, jak vychvaluje dedikanta, jak se dovolává starověkých autorit: a to všechno stále dokola, věta za větou. I úpěnlivá prosba, aby dedikant ochránil skladatele před zlomyslnými kritiky, je topos, zejména u prvních vydání tiskem (jako v případě Corellioho a Caldary), i když Vivaldiho tón je zahořklejší, než tomu obvykle bývá, a možná naznačuje, že se už začala projevovat přecitlivělost na kritiku, pro něj tak typická v pozdějším věku.

Salovo dochované vydání se vyznačuje dvěma prvky, které napovídají, že jde o reprint díla publikovaného už dříve, snad v polovině roku 1703. Na titulní straně je vyobrazen typografický znak tiskaře (sedící král David, který hraje na harfu), typický pro Salova další vydání, a ne tedy erb dedikanta, běžný u vydání prvních.³² Dále, ačkoli Vivaldi je titulem „don“ identifikován jako klerik, prezentuje se spíše jako pouhý „musicò di violino professore veneto“ („benátský učitel houslové hry“), přičemž o svém postavení v Ospedale della Pietà se vůbec nezmiňuje. Vivaldi, který si svého postavení velice považoval, a to i na svou dobu, by tuto skutečnost na titulní straně z roku 1705 sotva opomenul. Namítnout naopak můžeme, že ponechání dedikace u Salových reprintů je sice vzácné, nicméně vyskytuje se, protože Gentiliho dílo *Capricci da camera* op. 3 z roku 1707 dedikaci má, i když je to

³¹ Viz příklady uvedené in: Claudio Sartori, *Bibliografia della musica strumentale italiana stampata in Italia fino al 1700*, Firenze 1952.

³² Srv. např. první vydání Albinoniho op. 2 z roku 1700 a další vydání z let 1702 a 1707.

VIOLINO PRIMO.
S V O N A T E
DA CAMERA
 A Trè due Violini , e Violone ò Cembalo
CONSACRATE
All' Illustrissimo, & Eccellentissimo Signor Conte
A N N I B A L E
GAMBARA
 NOBILE VENETO & c.
 Dà D. Antonio Vivaldi Musico di Violino
 Professore Veneto
OPERA PRIMA.

IN VENETIA. Da Gioseppe Sala. M. D. CCV.

Si Vendono à S. Gio: Grifostimo All'Insegna del Rè David.

Titulní stránka Vivaldiho op. 1, který vydal benátský hudební tiskař
 Giuseppe Sala v roce 1705
 (Conservatorio di Musica Benedetto Marcello)

reprint, vzhledem k tomu, že „pirátské“ vydání Rogerovo bylo inzerováno už v dubnu 1706.³³

Dedikace následujícího opusu dvanácti sonát pro housle a cembalo je názorným příkladem oportunního chování, na které byl skladatel 18. století nucen přistoupit, aby se prosadil, jinak řečeno aby přežil. Katalog vydavatele Antonia Bortoliho přiložený k libretu Caldarovy opery *Sofonisba*, která byla poprvé provedena v listopadu roku 1708, zmiňuje na předposledním místě Vivaldiho op. 2. Bortoli už velice pravděpodobně měl k dispozici skladatelův rukopis. Dne 29. prosince pak do Benátek „narychlo“ zavítal Friedrich IV., král dánský a norský, který si přál zůstat *incognito* (což mu usnadňovala karnevalová maska). Friedrich se údajně hned v den svého příjezdu odebral na nedělní bohoslužbu v Ospedale della Pietà, při níž měl hudbu řídit Vivaldi. Jak cituje Remo Giazotto, který prý na tento odkaz narazil v hlášení „papežského kancléře v Benátkách“ (bez inventárního čísla):

*Jeho Výsost se objevila v Ospedale della Pietà v jedenáct hodin, po přijetí savojských vyslanců, aby si poslechla dívky, které zpívají a hrají na hudební nástroje pod vedením maestra, jenž stál v nepřítomnosti Gaspariniho u pultíku. Velký aplaus sklidily Credo a Agnus Dei provedené s doprovodem nástrojů a poté následoval koncert, který byl Jeho Výsosti velmi po chuti a který nadmíru ocenila.*³⁴

Autentičnost – a rovněž samotná existence – tohoto zdroje je bohužel pochybná. Zaprvé, jak Řím, tak Benátky se v té době řídily tzv. *ore italiane*, čtyřiadvacetihodinovým časem, u něhož „24. hodina“ přicházela po celý rok vždycky se setměním. Zmíněných „jedenáct hodin“ (*ore undeci*) by tudíž nebylo pozdní dopoledne, jako je tomu dnes, ale něco po čtvrté ráno dnešního místního času – a tedy příliš časně na královskou účast při mši. Druhou spornou skutečností je to, že italští skladatelé pozdního baroka (na rozdíl od skladatelů německých a rakouských) *Agnus Dei* nezhudebňovali; italští věřící na tomto místě mše spíše očekávali motet. V každém případě to však byl právě Vivaldi, kdo králi před jeho odjezdem 6. března 1709 předal sonáty i s patričním věnováním.

Co říci ke koncertům? Že Vivaldi do roku 1711 žádný nevydal tiskem, může zkrátka znamenat jen to, že si takový výdaj nemohl předtím dovolit. K této skutečnosti se poněkud dojemně vyjádřil římský skladatel Giuseppe

³³ Lesure, op. cit., s. 44.

³⁴ Giazotto, op. cit., s. 105.

Valentini v předmluvě ke svým *Idee per camera a violono e violone o cembalo*, op. 4, z roku 1706 nebo 1707:

Byl jsem tak smělý a vydal tiskem další dílo, které obsahuje moji první sbírku houslových sonát, s tím, že druhá je vyhrazena sonátám pro dva a tři smyčcové nástroje; nicméně ty momentálně nemohu tiskárně zadat kvůli vysokým nákladům, které to vyžaduje: jestliže mi zachováte přízeň, bez váhání vydám tiskem i je, jakož i concerti teatrali a další kusy, na kterých právě pracuji.³⁵

Překvapivě nejstarší dochované rukopisy Vivaldiho koncertů, které jsme schopni časově zařadit, nejsou skladby pro *violino principale* (tj. sólové housle), smyčce a continuo (tedy formu, kterou určitě v hojné míře komponoval), ale koncerty s obligátním violoncellem. Z osmi violoncellových koncertů přisuzovaných Vivaldimu a uložených v knihovně hrabat ze Schönbornu (Wiesentheid, Dolní Franky), jsou tři (RV 402, RV 416, RV 420) psány rukou Franze Hornecka, mladého hudebníka ve službách Johanna Philippa Franze von Schönborn, který pobýval v Benátkách od listopadu 1708 do března 1709.³⁶ Skladby byly napsány pro hraběte Rudolfa Franze Erweina von Schönborn, jenž byl sám skvělým violoncellistou a vlastnil i nějaké Vivaldiho violoncellové sonáty. Bratři Schönbornové nakoupili v letech 1708–1713 mnoho benátské hudby, včetně neidentifikovaných instrumentálních skladeb Vivaldiho, prostřednictvím svého strýce, Matthiase Ferdinanda von Regaznig, který v Benátkách působil jakožto „resident“ (konsul) kurfiřta mohučského.

Vivaldiho angažmá v Ospedale della Pietà bylo v roce 1706 a následujících dvou letech obnoveno, ačkoli v roce 1707 dostal pouhých 6 hlasů z 9 oproti 8 hlasům pro německého rodáka a učitele hry na hoboj Ludwiga (Lodovika) Erdmanna. Méně už mu štěstěna přála v tajné volbě 24. února 1709, která skončila 7 hlasy pro jeho setrvání a 6 proti. V dalším hlasování jeden z jeho příznivců změnil stranu a Vivaldi o úřad přišel. Často se spekuluje, že jeho nezávislá osobnost spolu se zájmy a ambicemi mimo ústav byly na škodu jeho vztahům se správcí Ospedale della Pietà, ale skutečně potvrzené to není. Zároveň bychom neměli zapomínat na ochotu, s jakou byl znovu jmenován ve chvíli, kdy se naskytl příležitost, a na ještě větší ochotu propustit některé z jeho kolegů.

³⁵ Sartori, *Bibliografia*, s. 591. Skladatele a dílo identifikoval autor. Triové sonáty, o kterých Valentini píše, byly vydány tiskem v roce 1707, koncerty až v roce 1710.

³⁶ Karl Heller, *Die deutsche Überlieferung der Instrumentalwerke Vivaldis*, Leipzig 1971, s. 178nn.

Nové jmenování, samozřejmě učitelem houslové hry bez přímého pověření výukou *viola all'inglese*, přišlo 27. září 1711:

Vědomi si nutnosti zajistit ještě lepší instrumentální výuku dívek studujících hudbu, v zájmu zvýšení reputace tohoto milosrdného zařízení, a ježto se uprázdnilo místo houslového mistra, rozhodli jsme se jmenovat dona Antonia Vivaldiho houslovým mistrem s ročním platem 60 dukátů, a tento správní orgán si je zároveň vědom toho, že bude uplatňovat svůj talent, jak nejlépe umí, a bude jak se patří sloužit tomuto milosrdnému zařízení a k co největšímu prospěchu oněch dívek.

<i>hlasování se zdrželi0</i>	}	<i>schváleno³⁷</i>
<i>proti0</i>		
<i>pro11</i>		

Jeho znovudosazení do úřadu v letech 1712 a 1713 bylo schváleno bez větších námitek. A potom, 23. dubna 1713, došlo k události, která významně ovlivnila Vivaldiho kariéru a jeho životní dráhu jakožto skladatele. Francesco Gasparini byl pro nemoc dočasně uvolněn z funkce, formálně na šest měsíců, a dostal svolení opustit Benátky. Z jeho strany to mohla docela dobře být i malá „lest“, protože se už nikdy nevrátil a přes Florencii zamířil do Říma, kde v roce 1716 přijal místo kapelníka u knížete Ruspoliho, v roce 1717 byl jmenován *maestrem di cappella* basiliky San Lorenzo in Lucina a v roce 1725, dva roky před svou smrtí, *maestrem* u sv. Jana v Lateránu.

Gaspariniho odchodem Pietà utrpěla ztrátu, z níž se léta nemohla vzpamatovat, jak je patrné ze záznamů o čtyřech následujících *maestrech di coro*:

<i>Pietro Scarpari</i> (<i>alias Pietro dall'Oglio</i>)	<i>11. června 1713</i> <i>jmenován</i> <i>maestrem di canto</i>	<i>úřad vykonával</i> <i>i za následujících</i> <i>maestri</i>
<i>Carlo Luigi Pietragrúa</i>	<i>jmenován</i> <i>22. února 1719</i>	<i>umírá</i> <i>27. března 1726</i>
<i>Giovanni Porta</i>	<i>jmenován</i> <i>24. května 1726</i>	<i>odchází krátce</i> <i>po 28. září 1737</i>
<i>Gennaro d'Alessandro</i>	<i>jmenován</i> <i>21. srpna 1739</i>	<i>zproštěn funkce</i> <i>13. května 1740</i>

³⁷ ASV, Osp., Busta 689 (H), fol. 182r; přepis in: Giazotto, op. cit., s. 365.

VŠEOBECNÝ REJSTŘÍK

- Accademia degli Animosi 34
 Accademia dell'Arcadia 34, 53, 161, 163
 Accademia Chigiana 19
accompagnato 114, 164, 170, 179
 akademie 34
 Alberti, D. 29
 Alberti, G. M. 55
 Albertiho bas 111
 Albinoni 29, 37, 43, 46, 47, 53, 55, 61,
 64n, 75n, 79, 96, 108, 110, 117, 119, 125,
 131, 133n, 136n, 141, 152n, 162
 Ali Paša 59
 Aliprandi 69, 141
 Altmann, W. 17
 Amsterdam 36, 37, 91, 124, 195
 Ancona 86
 Anna Maria (Ospedaletto) 29
 Anna Maria (Ospedale della Pietà) 29, 30
Anne Dawson's Book 137
 Anneta dal Basso 31
 Annina della Pietà 65, 81
 árie (kantátové či operní) 161
 Ariosti, A. 149
 Arnold, D. 30
Artaserse, opera (Carcani) 66
 artikulační znaménka 115
 Astorga, E. d' 179
 Attaignant, P. 36
 Avison, Ch. 103
 Aylesford, hraběcí rod 79
- Bagno, A. Guidi di 63
 Bach, C. P. E. 102, 112
 Bach, J. L. 149
 Bach, J. S. 14–17, 56, 63, 99, 104, 106,
 109, 122, 124, 130, 133n, 136–139, 151,
 158, 180n, 185
 Bach, W. F. 15
- Baldini, L. 75
 basilika sv. Marka 25, 181, 190
 Bassani, G. B. 43
bassetto 112, 149
basso continuo 78, 161
 Beckmann, K. 126
 Beethoven, L. van 144
 Belisani, C. 66
 Benátky 18n, 23n, 28, 31, 33–36, 39–41,
 43, 49–51, 53–56, 58–66, 69, 70, 75–78,
 81–86, 89n, 114, 121n, 124, 136, 139,
 142, 152, 187, 190, 194n, 197
 – jejich državy 24, 25
 – místní ekonomika 23, 24
 – místní kalendář 33, 59, 75
 – místní měna 25
 – místní obyvatelstvo 24, 27
 – opera 19, 31–33, 53, 55n, 58, 66, 75,
 80, 173
 – Ospedale degli Incurabili 27, 189
 – Ospedale dei Mendicanti 27, 40, 189
 – Ospedale della Pietà 18n, 26–31,
 35, 40, 44, 46n, 49–51, 53, 58, 62, 69,
 81, 89n, 97, 113, 118, 120, 127, 134,
 140–143, 146, 150, 178, 181, 187, 189,
 192n, 198
 – Ospedaletto 26, 189
 – *piazza San Marco* 41
 – prokurátoři od sv. Marka 25
 – San Cassiano 32, 33, 82, 84
 – San Giovanni Grisostomo 32, 33, 53,
 80, 82
 – San Moisè 32n, 53, 58m, 64–66, 176
 – San Salvatore 54
 – San Samuele 32, 53, 80, 81
 – Sant'Angelo 32–34, 52–56, 59,
 65–67, 75n, 78n, 82, 86, 176
 – Santi Giovanni e Paolo 32, 56

- Bentivoglio d'Aragona, G., markýz 19,
42, 44, 63, 65–67, 76, 81–86, 191
- Berlín 36
- Berlioz, H. 144
- Bernasconi, A. 178
- Berretta, P. A. 86
- Berri, P. 191
- Biancardi, G. 142
- Biancardi, S. viz též Lalli, D. 53
- Biber, H. I. 139
- Biffi, A. 27, 43
- Boismortier, J. B. de 77
- Bollani, abbé 82–85
- Bologna 55, 91, 106, 130, 136, 195
- Bonanni, F. 146, 150
- Boniventi, G. 67
- Bonlini, G. C. 32, 54
- Bonno, G. 149
- Bononcini, G. 149
- Borghi, C. 66
- Bortoli, A. 36, 49
- Braccioli, G. 32, 53n, 76
- Braniborské koncerty* (J. S. Bach) 134,
151, 173
- Brescia 39, 46, 82, 190, 198
- Brosses, Ch. de 28, 30, 89, 110, 114, 152,
155
- Brtnice 90
- Brusel 36, 39, 121n
- Burney, Ch. 163
- Caffi, F. 43
- Caldara, A. 26, 46, 47, 49, 63, 65, 76, 95,
104, 179
- California*, opera (Heinichen) 53
- Calicchio, C. 40, 42
- Candé, R. de 70
- Candida 127
- Cappello, rodina 33
- Carcani, G. 66
- Carli, A. 54
- Cassetti, G. 58, 178
- Cataldi, L. 192
- Cavalli, F. 25, 104
- Caylus, Madame de 66, 75, 77
- cembalo 15, 21, 29, 31, 43, 49, 50, 56, 86,
112n, 118, 121n, 127, 130, 137, 143, 161,
176, 196
- Collalto, Vinciguerra VI., hrabě de
90–92, 195, 205, 233
- Coluzzi, tanečnice 84n
- concertato*, styl 182
- concerti grossi* 57, 130
- concerti grossi* (A. Corelli) 89
- concerto*, výraz 55, 129
- „concerto ripieno“ 151
- concerts spirituels* 70
- Conch 194
- Conti, A. 66, 75, 77
- continuo 21, 50, 58, 78, 111n, 115, 127,
131, 150n, 170n, 173, 177n, 184
- Corelli, A. 14, 17, 46n, 69, 89, 95, 106,
108, 111, 119, 121n, 130n, 137
- corno/corni da caccia* 150, 197
- Coronelli, V. 40
- Corrette, M. 70
- Cortella, B. 40
- Cosimo III., velkovévoda toskánský 55
- Couperin, F. 106, 183
- Crescimbeni, G. M. 163
- Crespan, G. 42
- Cristofori, B. 55
- cyklus variací 104
- Čechy 41, 64, 77, 78, 194
- da capo*, hudební forma 110, 161n, 171,
177, 179
- d'Alessandro, G. 51, 198
- Dalisa*, opera (Hasse) 77
- Dallapiccola, L. 95
- Damilano, P. 181
- da Todi, J. 179
- Delfino, V. viz Dolfín, V.
- Denzio, A. 77
- deputati sopra il coro* 44
- Die Tageszeiten* (Telemann) 144
- Dittersdorf, K. Ditters von 84
- Dixit Dominus* (Händel) 185
- Dolfín, V. 58
- Drážďany 9, 13, 16, 26, 59–62, 93, 121,
124, 146, 149, 187

- Ducastel-Delacroix, M. 195
 Durazzo, G. 18
 Durazzo, G. M. 17
 Durazzo, M. 17
 dvojkoncert pro housle a violoncello 188
- Eisenstadt 197
 Erdmann, L. 50, 141
 Esterházy, rod 197
 Everett, P. 190, 194
Exsultate, jubilate (Mozart) 177
- faccio fede* 25, 54, 86
 fagot 30, 61, 70, 110–113, 118, 121n,
 141n, 149–151, 175
 Fanna, A. 21, 187n, 195, 198
 Farges, F. 195
 Fasch, J. F. 149
 Fechner, M. 192
 Ferdinand (III.), velkokníže
 toskánský 55
 Ferdinand Maria, vévoda bavorský 89
 Ferdinando Carlo, vévoda
 mantovský 63
 Ferrara 42, 53, 78, 81–86, 95, 191
 Filip, infant španělský 43
 Filip, kníže (lantkrabě)
 hesensko-darmstadtský 63
flautino 143, 176
flauto grosso 176
 flažolet 143
 flétna 21, 30, 61, 70, 75, 77, 110, 118,
 143–145, 148, 150n, 162, 176
 — příčná (*flauto traversiere*) 30, 77, 97,
 143, 176
 Florencie 51, 67, 75n, 82
 Foà, R. 17n
 Foà-Giordanovy rukopisy viz turínské
 rukopisy 18
 Forkel, J. N. 14, 15
 Fornacieri, G. 42
 Fortunata 182
 Foscari, prokurátor 85
 francouzský styl 75, 95, 98, 115, 122, 125
 František Štěpán, vévoda (habsbursko-)
 lotrinský 89
- frázová struktura 171
 Friedrich IV., král dánský a norský 49
 Friedrich August II., saský kurfiřt 60, 61
 Friedrich Kristián, saský korunní
 princ 89
 Furlanetto, B. 178
 Fux, J. J. 149
- Galeazzi, A. 78
 Gallico, C. 192
 Gallo, R. 19
 Galuppi, B. 66, 76, 187
 Gambarà, A. 46
 Gasparini, F. 43n, 49, 51–54, 76, 178
 Gasparini, M. A. 43, 54
 Gentili, A. 17, 18
 Gentili, G. 27, 47, 55, 119
 Gerber, E. L. 14
 Gergy, J.-V. Languet, hrabě de 70
 Ghezzi, P. L. 69, 91, 93
 Giacomelli, G. 79
 Giazotto, R. 20, 43, 49, 52, 54, 66n, 86,
 192
 Gilli, G. 43, 65
 Giordano, F. 18, 166
 Giorgio, G. 67
 Girò (Giraud), A. 43, 64–66, 77, 80, 82,
 84–86, 94, 97, 193, 195
 Giulietta 182
Gloria Patri (Lotti) 196, 199
Gloria (Ruggieri) 183
 Gluck, C. W. von 149
Goldbergovy variace (J. S. Bach) 104
 Goldoni, C. 13n, 40, 64n, 79–81, 94,
 106, 194
 Goldoniho divadlo 191
 Gonzaga, Ferdinando Carlo
 viz Ferdinando Carlo
 Gonzaga, Vincenzo di 63
 Gradenigo, P. 41, 91, 190
 Grattoni, M. 187
 Graupner, C. 149
 Grimani, M. 80, 82, 83
 Grimani, rodina 32
 Guerra, A. 77

- Hamburk 36
Händel, G. F. 16, 35, 55, 64, 102, 104,
109, 141, 149, 157n, 165, 167, 176n, 183,
185, 193
Hasse, J. A. 66, 76n, 79, 82n, 149, 167
Haydn, J. 69, 99, 106, 112, 134, 144, 153,
180
Hayes, W. 103, 183
Heinichen, J. D. 53, 59
Hilgenfeldt, C. L. 15
Hiller, J. A. 53, 60
hoboj 13, 30, 44, 50, 61, 75, 98, 110, 113,
118, 124, 126n, 141n, 145, 149n, 175,
178n, 183
Holdsworth, E. 35, 37, 78n, 122
homorytmický charakter 115
homotonalita 134
Horneck, F. 50
horn viz lesní roh
hornový pedál 175
housle 13, 15n, 29–31, 44n, 49, 78, 96,
104, 111–115, 118, 120–127, 130, 135,
137, 139n, 145n, 149–152, 155, 158,
162, 171, 175n, 182n, 188
— dvoje 131, 146
— dvoje sólové 131
— sólové 50, 58, 111, 113, 137, 139n,
144n
— troje a čtyři 146
— v unisonu 137
chacónna 115, 172, 183
chalumeau 30, 113, 126, 127, 146, 148n,
178n
chalumeau *ad libitum* 126
Chédeville, N. 118, 196
Chiaretta 182
„Il cembalo arpeggio“ 115
Il combattimento di Tancredi e Clorinda
(Monteverdi) 158
Il concilio de' pianeti, serenata
(Albinoni) 75
Il coro delle muse, serenata (D'Alessandro)
89, 182
Il teatro alla moda (B. Marcello) 66, 67
in due cori, vokální skladby 193
Inganni dell'umanità (Lotti) 196
Istituto Italiano Antonio Vivaldi 20, 188
Italský koncert (J. S. Bach) 130
Jennens, Ch. 35, 37, 78n, 122
kadence 56n, 61, 67, 96, 99, 104, 107n,
114, 127, 131–133, 140, 158, 162, 171n
„Kadenzmelodik“ (kadenční melodi-
ka) 133
kantáta, kantáty 64, 144, 156, 161, 163,
177, 180, 188
— italská 161
— luteránská 161
— pro sólový hlas 161
— sólová 162
Karel Albert, kurfiřt bavorský 84, 89
Karel VI. Habsburský, císař Svaté říše
římské, král český a král uherský, arcii-
vévoda rakouský 26, 89, 195
Keiser, R. 149
klarinet 30, 146, 148–150, 178
klavír 15, 143
Kolín n. Rýnem 36
Kolneder, W. 20, 63, 109, 113n, 133, 137,
173
koncert 21, 35, 46
— komorní 151
kontrabas 112n
Korfu, obléhání 58, 59
Kreisler, F. 17
kvartet smyčcový 173
La Cave, F. M. 91, 93
La fedeltà sfortunata (G. B. Rossi) 40
Lalli, D. 53n, 70, 80
Lanzetti, D. 84
Laodice, opera (Albinoni) 64
Latilla, G. 178
La tirannia castigata, opera (Denzio) 77
Laudate Dominum de coelis (Corrette) 70
Laurenti, A. 66
Le Cène, M.-C. 36n, 69, 124n

- Leclair, J.-M. 120
 Le Clerc, Ch.-N. 124
 Le Clerc, J.-P. 37, 124
 Legrenzi, G. 25, 40, 43, 96
 Leo, L. 76, 141, 183
 Leopold, J. C. 37
Le passioni per troppo amore
 (Heinichen) 53
 Lescat, P. 196
 lesní roh 30, 64, 145, 150, 163, 173, 175
L'espagnole (Couperin) 183
 Leszczyńska, M. 70
 libreto 25, 53n, 59, 64, 70, 75n, 80, 82,
 156, 166–168, 171n, 178, 187
 – tištěné 165
 Liszt, F. 120
 Livorno 76
 Lobkovicové, rod 78
 Locatelli, P. 55, 134, 153
 lombardský rytmus 98
 Londýn 36
 Longo, A. 21
 Lotti, A. 25n, 43, 53, 65, 76, 95, 183,
 195n, 199
 loutna 29, 78, 111, 121, 140, 146, 150
 – basová 112
 Lucchini, A. M. 168
 Lucietta 127
Lucio Papirio (Predieri) 54
 Ludvík XV., král francouzský 70
 Lully, J. B. 93

 Madonis, G. B. 189
maestro de' concerti 31, 46, 81, 193
maestro di coro 26, 89
 Maffei, S. 78
Magnificat (J. S. Bach) 181, 185
 Mancini, zpěvačka 82
 mandolína 29, 82n, 145n, 178n
 Manfredini, F. 117
 Manchester 9, 13, 122, 126, 137
 Mantova 62–66, 78, 190, 192
 Marcello, A. 34
 Marcello, B. 14, 34, 61, 65–67, 94, 104,
 122, 161, 183
 Marcello, rodina 33, 155
 Margarita 182
 Marchand, J.-N. 125n, 196, 197
 Marie Luisa Alžběta Francouzská 43
 Marietta della Pietà 54
 Mascitti, M. 120
 Mattheson, J. 129, 130, 155, 157
 Mauro, D. 191
 Mauro, P. 17, 41, 190
 Mazzoni, A. 167
 Meck, J. 126
 Mendelssohn, F. 99
 menuet 115, 134, 164
Mesiáš (Händel) 113
 Metastasio, P. 160
 Micheli, B. 67
 Milán 31, 67, 80
 Modotto, impresário 66
 Molter, J. M. 149
 Monteverdi, C. 25, 63, 153, 158
Moralità d'una perla (Lotti) 195
 Mortier, P. 37
 Morzin, Václav von 69, 70, 142
 Motezuma, opera 79, 167
 motto (hudební technika) 114, 131
 Mozart, L. 146
 Mozart, W. A. 16, 91, 98, 106, 175, 177
musette (dudy) 125, 197
Musica harmonica (Valentini) 125

 Negri, F. 41, 189
 Noris, M. 54, 64, 75
 Novelloni, L. 40

 „obrazný“ způsob vyjádření 158
 opera, operní 24n, 31–35, 38, 53n, 67, 166
 – árie 166
 – barokní 167
 – děj 167
 – francouzská 169
 – jako žánr 167
 – ve Vivaldiho době 165
ore italiane 49
Orfeo ed Euridice, opera (Gluck) 149
 Orlandini, G. M. 54, 66, 78

- Orlando furioso* (Ristori) 32, 54, 57, 95
 Orloff, G. 14, 44
 Orsatto, G. 66
 Ospedale della Pietà viz Benátky
 ostinátní bas 152
 Ottoboni, P. 69, 122, 193, 194

 Padova 37, 191
 Paganelli, G. A. 167
 Palazzi, G. 66
 Pampani, G. A. 167
 papež 67
 Paradies, D. 197
 Partenio, G. D. 40
 Paříž 36, 37
 Pasquini, B. 55
 pasticcio 84, 167, 177
Pastorální symfonie (Beethoven) 144
 Paul, E. 39, 42
 Paulina dal Tenor 31
 pedálové noty 170
 — prodlevy 104, 127, 173, 175
 Pellegrina 127
 Penati, O. 141, 143
 perfidia 137
 Pergolesi, G. B. 14, 179, 183, 197
 Perti, G. A. 54, 190
 Pesci, G. C. 190
 Peters, vydavatelství 15
 Petrovaradin, bitva 59
 Picchi, F. 85, 86
 Pietragrua, C. L. 51, 52, 198
 pikola 125, 143
 Pincherle, M. 17, 20n, 42, 45, 63, 81,
 90n, 121, 146, 148, 151, 189
 Pisendel, J. G. 59, 60–62, 94, 121n, 140,
 192
 Pistocchi, D. 54
 pizzicato 113
 Pollarolo, C. F. 27, 43, 53
 Pollarolo, G. A. 76
 Pompeati, A. 84
 Porpora, N. 35, 76, 197
 Porta, G. 51, 66, 198
 Požarevac 24

 Praha 77n
 Predieri, L. A. 54, 56
primo maestro 27
 Prudenza 127
 psaltérium 30, 176
 Purcell, H. 29, 104, 106
 Puttick & Simpson (dražitelé) 79

 Quantz, J. J. 56, 57, 97n, 100, 102, 136,
 177
 Querini, F. 197

Ráno – Poledne – Večer (Haydn) 144
 Ravel, M. 120
 recitativy 156
 Regaznik, M. F. von 50
 Reggio Emilia 76
Riccardo primo (Händel) 149
 Riccoboni, L. 32, 33
 Ricordi (vydavatelství) 20, 143, 188, 194
 Richter, J. C. 124
 Rinaldi, M. 20n, 187
Rinaldo (Händel) 176
 Rion, I. 141
 ripieno (celý soubor) 131
 Ristori, G. A. 32, 54, 76, 95, 156
 ritornel 162
 — jako forma 110, 121, 125, 130, 133,
 137, 144, 177, 179, 180, 182
 — orchestrální 182
 Riva degli Schiavoni (Nábřeží
 Dalmatinců) 27, 39, 41, 97
Roční období (Haydn) 144
Rodomonte sdegnato (M. A. Gasparini)
 54
 Roero di Guarene, Carlo Giacinto 193
 Roger, E. 36n, 46, 49, 55, 58, 120, 141
 Rogerová, J. 126
 Romaldi, N. 67
 Rossa, Maddalena 46
 Rossi, G. B. viz též Vivaldi, G. B. 40
 Rotterdam 36
 Rousseau, J.-J. 70
 Rovigo 197
 Ruffo, T. 42, 85

- Ruggieri, G. M. 75, 119, 183n, 199
 Ruspoli, F. M. 26, 51
 Ryom, P. 75, 135
 – jeho katalog 20–22, 117, 177, 188n,
 197, 206, 208, 225
- Řím 26, 31, 34, 49, 51, 67, 69, 82, 91, 97,
 122, 130, 136, 141, 161, 172, 193, 198
- Sala, G. 36n, 46, 47
salmoè viz též *chalumeau* 126, 148, 149
 Salvatori, A. 19
 Borgo San Martino 17
 Santurini, F. 33
 Savona 39
 sbírka Foà 161
 Scanderbeg, opera 67
 Scarlatti, A. 55, 161
 Scarlatti, D. 21, 55, 108, 180, 197
 Scarpari, P. 51n
scordatura 139, 141
*Sedm posledních slov našeho Vykupitele na
 kříži* (Haydn) 180
 Selhof, N. 197
 serenata 34, 75, 163, 197
 – jako hudební druh 197
 Schering, A. 16
 Schönborn, J. P. F. von 50
 Schönborn, R. F. E. von 50
 Schubert, F. 108
 Schwerin 187
 Sieber, I. 141, 143
 Silvani, F. 64
 sinfonie 21, 62, 124, 130, 151n, 164
Slavnost Alexandrova (Händel) 165
 Smith, J. C. 35
Sofonisba (Caldara) 49
 sonáta 120, 151
 viz též Vivaldi, Antonio – Dílo
 – církevní 117
 – jako forma 134, 171
 – pro housle 35
 – pro jednu či více trubek a smyčce 130
 – prolínání žánrů církevní a komorní
 sonáty 119
 – sólová 46, 161
- tradiční 130
 – triová 46, 106
 Soranzo, A. 41
 Soranzo, J. 18
 Sovvegno di S. Cecilia 40
 Spada, G. F. 26
 Sremské Karlovce 24
Stabat Mater (Pergolesi) 14
 Stefani, F. 19
 Steffani, A. 180
stile concitato 158
 Stockholm 121
 Stölzel, G. H. 59
 Strada, A. M. 66
 Stravinskij, I. 95
 Strohm, R. 9, 93, 166
 Strungk, N. A. 139
Symphonie fantastique (Berlioz) 144
- španělské dědictví, válka o 63
 Špork, F. A. 77
- Tartini, G. 37, 55, 153, 155
 Telemann, G. P. 95, 120, 122, 141, 144,
 149, 193
 teorba (basová flétna) 29, 146, 178
 Terst 24, 77
 Tessarini, C. 103
 Torelli 55, 59, 108, 131–137
 Toureil, A. de 198
 transkripce 15n, 81, 137, 198
 – pro cembalo 15
 – pro varhany 15
 Travers, R.-C. 191
 Treu, D. G. 59
 Treviso 76
tromba da caccia 197
tromba marina 140
tromboni da caccia 146, 150
 „Trommelbass“ 102
 trubka 30, 113, 140, 145n, 149n, 175,
 178, 183n
 Turín 9, 17n, 183, 190
 turínské rukopisy 18n, 102, 118, 181,
 183, 190, 194
 tympány 30, 113, 175, 178

- Udine 121, 187
 Uffenbach, J. F. A. von 54, 56, 57
 Universal Edition (vydavatelství) 20
- Valentini, G. 50, 125
 Vandini, A. 69, 141
 Vandini, L. 69, 81
 varhany 15, 27, 30n, 40, 90, 112, 118, 126n, 137, 178n
 variace jako forma 133, 134
 Varischino, G. 43
 Vatielli, F. 91, 195
 Veccelio, A. 42
 Verona 24, 75, 79, 84
 Veronese, M. 42
versi sciolti 161
 Vicenza 24, 53, 187, 190
 Vídeň 18n, 76, 89–91, 169, 195
viele 118, 125
 Vinaccesi, B. 26, 55
 Vinci, L. 76, 175
 Vio, G. 39, 64, 191
 viola, violy 31, 44n, 106, 111–114, 127, 146, 185
 – da gamba 122
 – d'amore 29, 140, 178, 179
 – dělené 136
 – dvě 136
 – sólové 111, 131, 136, 137
viola all'inglese 30, 45, 51, 113, 145n, 178n
violino in tromba 130, 140
 violoncello 50, 112, 118, 121–125, 131, 137, 141n, 145n, 161, 175n, 188, 196
 virgolette (uvozovky) 165
 Vivaldi, Antonio
- DÍLO 69, 79
 concerti grossi 57
 kantáta, kantáty 17, 20, 63, 155, 161–163, 169
 – sólové 64
 – orchestrální 163
 – s instrumentálním doprovodem 162
 koncert/y (obecně) 21, 61, 49, 56, 58, 117, 129, 176
 – pro cembalo 15
 – pro čtvery housle 115, 136
 – pro čtyři cembala a smyčcový orchestr 15
 – pro čtyři smyčcové nástroje a continuo se sólovými houslemi 58
 – pro dvoje housle 136
 – pro fagot 70, 110, 142, 144
 – pro flétnu 142n, 176, 187, 197
 – pro flétnu a smyčce 77
 – pro hoboj 98, 134n, 141n
 – pro housle 139, 140
 – pro housle a dva orchestry 110
 – koncerty pro housle a varhany 145
 – pro housle a violoncello 117, 130, 145
 – pro housle a violu *all'inglese* 145
 – pro loutnu, dvoje housle a basso continuo 78
 – pro sólové housle 135
 – pro troje housle 133
 – pro varhany 15
 – pro violoncello 50, 141
 – pro zobcovou flétnu 143
 – programní 144
 – sólový 122
 opera, operní 17n, 20, 53, 56, 58n, 66, 82, 86, 143, 155, 162, 165–169, 171n, 175n, 188, 197
 – árie 168, 171
 – recitativy 164
 serenata, serenaty 70, 89, 163, 188
 sinfonie 21, 117, 151
 – operní 131, 151
 skladby církevní 155
 sonáta, sonáty 17n, 49n, 58, 61, 112, 117–119, 121n, 122, 124n, 127
 – církevní a komorní (žánr) 124
 – čtyřhlasá 126
 – *da camera* 121n, 124
 – *da chiesa* 122, 124
 – houslová 13n, 101, 121, 124, 163, 187
 – chrámová 134, 162
 – komorní 109, 118, 120

- kvartetová 149
- manchesterské 122
- pro hoboj 124
- pro housle a cembalo 49
- pro housle a violoncello 121
- pro housle, hoboj a obligátní varhany 13
- pro housle, hoboj, varhany a chalumeau 126
- pro klávesy 108
- pro loutnu 117
- pro loutnu, housle a bas 121
- pro violoncello 50, 69, 108, 122, 124n, 141
- pro violu da gamba a cembalo 122
- pro zobcovou flétnu 121
- sólová 120, 124
- triová 46, 120n, 145
- trio pro loutnu, housle a basso continuo 78

HUDEBNÍ STYL 95

- basy 31, 102, 112
- ostinátní 104
- crescendo a decrescendo 99
- cyklické prvky 109, 180
- disonance 101
- dynamická znaménka 114
- dynamika 113, 114
- fugy 14, 103n, 111, 133, 179, 182n, 199
- harmonie 47, 69, 97, 100–103, 106, 140, 149, 169n
- houslový styl 141
- kontrapunkt 99, 102–104, 106, 111, 119, 121, 124, 126, 130n, 134, 145, 152, 158, 163, 171n, 182n, 195n
- melodie 96, 98n, 162, 171, 184, 195
- modulace 106
- ostinato 98, 104, 106, 158, 172
- rytmus 97n, 102, 120, 164, 184
- lombardský 97
- tečkovaný 97n, 115, 157, 158
- sekvence 98n, 106, 180
- strukturování frází 61, 172

- tonalita 108
- vibrato 139
- výpůjčky z cizích děl 95, 183
- z vlastních děl 95, 109
- zhudebňování textů 158, 179, 180, 182, 184
- liturgických 181
- zvukomalba 144
- ŽIVOT A OSOBNOST 76**
- abbé don Antonio 91
- básník 82, 156n
- houslista 31, 43, 56n, 69, 93
- hráč na cembalo 43
- impresário 53, 67, 75, 85
- jeho cesty 63n, 66, 77n, 89
- jeho hrob 91
- jeho motto 93
- jeho náboženské smýšlení 19, 44, 47, 93
- jeho narození 42n
- jeho nemoc 42, 93, 191
- jeho portrét 13, 81, 91, 93, 195
- jeho povaha 47, 79, 84n, 93
- jeho rodina 39
- jeho smrt 18n, 22, 90
- jeho smysl pro humor 94
- jeho spojení s Ospedale della Pietà 18, 30, 44n, 49, 50, 62, 69, 81, 89, 189, 193
- jeho styl 55
- jeho život 20
- kněz 43n, 193
- setkání s ním 57
- skladatel instrumentální hudby 21, 117, 129n
- skladatel vokální hudby 31, 52, 75n, 82, 84, 127, 155n, 166, 169, 176, 193, 198
- učitel hry na housle 45, 47, 51

Vivaldi, Agostino ml. 39

Vivaldi, Agostino st. 39

Vivaldi, Anna 41

Vivaldi, Bernardo 39

- Vivaldi, Bonaventura 41
 Vivaldi, Carlo 41
 Vivaldi, Cecilia 41
 Vivaldi, Francesco 41, 191
 Vivaldi, Gerolamo 39
 Vivaldi, Giovanni Battista 39n, 189, 190
 Vivaldi, Guglielmo 39
 Vivaldi, Guido a Ugolino 39
 Vivaldi, Iseppo (Giuseppe) Santo 41n
 vokální díla „in due cori“ 150
 Výmar 56
 výpůjčky ze své hudby

 Wagner, R. 16, 93, 171
 Walsh, J. 37

Wassertrompete 194
 Weiss, P. 69
 Whittemore, J. M. 189
 Witvogel, G. F. 37
 Woodcock, R. 77
 Wright, E. 146
 Wrtby, J. J. von 78

 Zelenka, J. D. 62, 93, 124, 192
 Zeno, A. 34, 64n, 80, 81, 167
 zhudebnění 168, 177
 zobcová flétna 21, 30, 61, 64, 110, 143,
 148–150, 175n, 178n
 — altová (*flauto*) 143
 Zuccato, Z. 66

MICHAEL
TALBOT

ANTONIO
VIVALDI

Z anglického originálu Vivaldi, vydaného v roce 2000
nakladatelstvím Oxford University Press,
přeložila Kateřina Novotná
Odborná revize Mgr. Václav Kapsa, Ph.D.
Revize italských výrazů a reálií Mgr. Jiří Špaček
Přebal, vazbu a grafickou úpravu navrhl Zbyněk Kočvar
Vyobrazení na přebalu, na str. 4 a 12 poskytla Isifa/Gettyimages
Vydalo v roce 2014 nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
jako svou 1175. publikaci
Vydání první. AA 13,34. Stran 272
Odpovědná redaktorka Radka Fialová
Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a. s.
Doporučená cena 398 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.
Praha 3, Víta Nejedlého 15
e-mail: info@ivysehrad.cz
www.ivysehrad.cz

ISBN 978-80-7429-389-4